

Editorial

Sessió conjunta CREAM-SCB-ICHN. La crisi dels pol·linitzadors

La XVI Jornada CREAM-ICHN-SCB va tenir lloc el 26 de novembre passat i es va centrar en la crisi dels pol·linitzadors. Amb onze presentacions i una notable assistència i participació, es va poder donar una visió força completa de la situació i de les tendències de les poblacions de pol·linitzadors així com de les mesures que caldria implementar per revertir les tendències negatives observades durant el darrer segle i mitigar l'impacte de la seva disminució.

La primera presentació va ser la de Jordi Bosch, del CREAM, que va fer referència als nombrosos grups d'insectes que duen a terme la pol·linització, va recordar que el 75 % dels conreus depenen en més o menys mesura de la pol·linització per insectes així com que l'abella de la mel —gràcies als apicultors— és el pol·linitzador més abundant però que la resta d'espècies silvestres tenen una tendència a la baixa, detectant-se en certs indrets la desaparició de fins el 50 % de les espècies, de manera que es perd diversitat i s'homogeneïzen les comunitats.

Xavier Sans, de l'IRBio, UB, va tractar de l'impacte negatiu que ha tingut la intensificació agrícola sobre la biodiversitat i dels avantatges dels cultius orgànics sobre els convencionals, que si bé poden tenir una menor productivitat proveeixen molts més serveis.

Noa Simon, del Centre Apicole de Recherche et d'Information de Bèlgica, va fer referència als efectes dels plaguicides sobre les abelles de la mel i la necessitat de limitar-ne l'ús, especialment dels més persistents.

A continuació, diversos ponents van fer esment a problemes concrets que afecten als pol·linitzadors. Jordi Bartomeus tractà de les espècies exòtiques, posant exemples com el de l'ús d'abellets per pol·linitzar plantes en hivernacles i les conseqüències que el seu alliberament al medi natural pot tenir, ja sigui per actuar com a espècies invasores o per estendre paràsits i patògens. Alfredo Valido va fer esment de l'impacte de l'apicultura sobre els pol·linitzadors silvestres a partir dels estudis duts a terme al parc del Teide. Andreu Ubach centrà la seva

exposició en el declivi de lepidòpters com a resultat del tancament forestal.

Les sessions de la tarda van començar amb una presentació de Jaume Cambra, de la UB, que va fer una completa caracterització del sector apícola català, que ha experimentat un creixement notable d'ençà el 2000, i facilità dades sobre la considerable presència de pesticides al pol·len, especialment en zones d'agricultura intensiva. També va fer esment de les conseqüències de certs tractaments que s'apliquen per combatre els paràsits i patògens de les abelles de la mel i de la necessitat d'avançar cap a pràctiques apíco-

les més sostenibles i cap a una agricultura ecològica.

En les darreres presentacions, Laura Roquer va posar exemples de pràctiques beneficioses pels pol·linitzadors en els sistemes agrícoles, Octavi Borruec se centrà en les actuacions dutes a terme en els espais verds de Barcelona per afavorir els pol·linitzadors, Anselm Rodrigo tractà de la gestió ambiental de les infraestructures viàries i Violeta Hevia mostrà els resultats obtinguts en projectes de millora de la pol·linització en agrosistemes. ■

Delegació del Bages

Sortides naturalistes guiades

La vall del Ges (Osona). El dissabte 9 de novembre hi hagué la caminada des de Sant Pere de Torelló fins a Vidrà per la vall del riu Ges. Va ser una sortida tranquil·la en tots els sentits –un itinerari senzill vertebrat pel riu Ges i quasi tot senyalitzat com a sender PR C-47, una distància per anar sense presses, un dia clar que convidava a sortir, el riu fàcil de travessar per les passerelles amb el seu cabal normal, el terreny sec... – i molt participada, tant que van caldre 2 autobusos pel viatge.

El riu Ges recull aigües del Puigsacalm i de les serres de Milany, de Curull i de Bellmunt i, després d'un recorregut curt que el manté sempre jove, les lliura al Ter a Torelló. El relleu de la serra de Bellmunt, estesa d'est a oest en paral·lel al Pirineu, és conseqüència d'un anticlinal que el Ges talla en perpendicular obrint-se pas per la gorja de Forat Micó. La vall del Ges entre Vidrà i Sant Pere de Torelló, estreta, disposada de nord a sud i voltada de les esmentades serres que formen part de la serralada Transversal de Catalunya, és un territori eminentment natural cobert de boscos planifolis. Cal lamentar només l'existència de la presa de Forat Micó i de línies elèctriques, les notes d'humanització barroera que la naturalitat general de la vall fa més estridents.

Els paisatges de muntanya mitjana, en particular els de l'entorn de Vidrà, la subcomarca del Bisaura, esclaten de bellesa amb els colors fugissers de la tardor que, tal com es pretenia, la sortida va enxampar de ple.

Pont de Salgueda (Vidrà)

Durant aquests dies de tardor és quan més fàcilment es reconeixen els arbres. Cada espècie d'arbre caducifoli té la pròpia gama de colors a les fulles tardorenques, de manera que destaquen al paisatge. De prop, dins del bosc, no cal ni alçar la mirada per saber-ne els arbres; n'hi ha prou en observar les fulles que es trepitgen.

Sortint de Sant Pere de Torelló, havent passat pels rodals d'arbres plantats amb intenció didàctica a l'àrea d'esbarjo del Pla de Moles, enfilem ja la vora del riu Ges. En aquest tram destaquen els aurons blancs, les fulles palmades dels quals viren al groc viu abans de caure. També esgrogueeixen els pollancrecs, però en tons més apagats. En canvi, les fulles de freixes de fulla gran, de salzes i de verns emmusteeixen amb discreció, s'apaguen i cauen. El verd fosc de les alzines es mantenia als vessants rocosos més pendents, immutable a l'arribada de la tardor, mentre que el verd-ocre-marró dels roures martinencs, sense cap sincronia, es feia omnipresent. Enmig, els aurons negres i sobretot les blades esquitxen el paisatge de taronja, vermell i granat, els colors més lluminosos. Entre les fulles de terra, observem encara les de til·ler, de moixera i de cirerer. Havent travessat la serra de Bellmunt per l'estret de Forat Micó s'inicia el domini del faig, les fulles del qual mostren tonalitats de verd, groc, carbassa i, finalment abans de caure, d'aram. Més enllà, a l'iniciar l'ascens cap a Vidrà després de creuar el riu pel pont de Salgueda, es troba un rodal de roures de fulla gran.

Però no tot podia ser tan bonic; sota les capçades dels arbres hi ha un autèntic apocalipsi dels boixos ocasionat per la papallona del boix (*Cydalima perspectalis*) que abasta tota la contrada. La plaga ha esclatat aquest any 2019. A l'octubre encara es veien papallones; durant la caminada al novembre ja no. A resultes de la voracitat de les erugues de papallona del boix, tots els boixos han quedat defoliats, a un pas de la mort. Alguns exemplars havien iniciat una rebrotada tímida, però que no els garanteix la supervivència per la presència de la plaga. El fet és especialment greu perquè el boix era l'arbut

(Continua)

Pixacà de garsa (*Coprinus picaceus*)

per excel·lència del bosc a tota la comarca, sobretot a les fagedes, i no hi ha per ara qui el substitueixi.

Salt del Molí

Tal com el bosc acolorit, el riu Ges fou un altre gran motiu per fer la caminada plaent. L'aigua del riu Ges és clara perquè rep pocs abocaments i perquè circula damunt d'estrats de roques sedimentàries dures d'origen marí, de manera que no acumula llims i s'oxigena a cada salt. Durant tot el recorregut, el riu Ges forma gorgs i marmites de gegant, saltironeja, s'estén i amanseix sobre lloses de roca o s'esmuny ràpid per estretors. A més del riu en sí mateix, destaquen d'aquest curs fluvial els seus dos magnífics ponts medievals, ambdós esvelts, construïts d'un sol arc exageradament alt per deixar pas lliure a les riuades que havien de venir al llarg dels segles: el de la Riera, prop de Sant Pere de Torelló, i el de Salgueda o del Molí, prop de Vidrà. Al salt de Molí, poc més avall del pont de Salgueda, el riu Ges sencer es desploma per una paret d'uns 20 metres d'alçada coberta de telons de travertí, en una estampa que per ella sola mereix l'excursió. La Tosca dels Degollats –topònim que ha de ser una tergiversació de degotalls– és també una formació de travertí o pedra tosca de curioses formes arrodonides, situada a la vora del camí en un punt de surgència d'aigua, aproximadament 1 km avall del salt del Molí.

El camí és molt antic i tradicional, com proven els dos ponts medievals i els trams ben empedrats, exceptuant el pas obert al vessant de roca sobre l'estret de Forat Micó on les barrinades denoten la modernitat.

Per si algú dubtava de les explicacions sobre l'origen marí de la roca, en un punt entre

Grup ICHN-Bages a la vall del Ges

el pont de Salgueda i Vidrà, sense entretenir-nos-hi massa, vam trobar fòssils prou ben conservats d'erigons de mar. En canvi, no valia la pena passar l'estona buscant bolets; pràcticament no n'hi havia cap, només algun bolet escadusser saprófit de la fusta com *Coprinus picaceus* i poca cosa més; la meteorologia els ha estat molt desfavorable enguany.

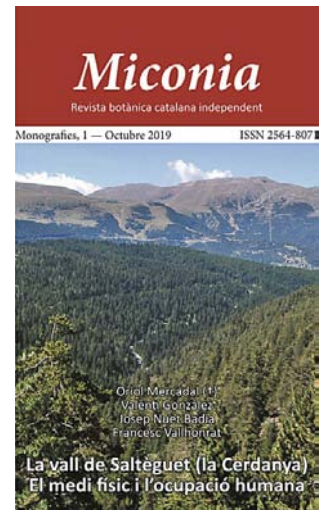
Per acabar la sortida, al bonic poble de Vidrà, després de visitar el roure de la Creu de l'Arç catalogat de monumental, hi va haver temps encara per muntar la paradeta de merchandising i fer l'agost en ple novembre.

Moià - Castellterçol (Moianès). Per la sortida del 14 de desembre, de Moià a Castellterçol seguint els torrents de riu Sec i de Fontscalents que conflueixen a la Fàbrega, també van caldre dos autobusos.

El Moianès és un territori acollidor, de bones vistes i bona terra, enlairat entre les planes del Bages i de Vic. L'any 2015 va ser reconegut per l'administració com a comarca catalana, la més recent del mapa. El triangle amb vèrtexs a Moià, Collsuspina i Castellterçol comprèn les terres suaument inclinades al sud-oest i solcades per torrents paral·lels –el del Gai, el Sec, el Mal i el de Fontscalents– que més intensament capturen l'essència del Moianès. La ruta proposada va recórrer una part d'aquest altiplà, enllaçant elements d'interès natural i patrimonial.

Com a introducció, una explicació de la història geològica del Bages, entès en sentit ampli, emmarcà els esculls de corall fossilitzats i la resta de roques sedimentàries d'origen marí de l'Eocè per on havíem de passar al dirigir-nos al sud.

Un cop arrencà la corrua de caminants, ben aviat vam trobar-nos l'aeròdrom del Prat –no pas del Llobregat– i la roureda també del Prat, un rodal de roures martinencs vells en terreny pla, que prenen el nom del mas més proper. La caminada va seguir per un bon tram de bosc clar de roures i de pi roig; l'estrat de roca calcària llisa proper a la superfície deu haver fet desistir pretensions de conreu. Quan el camí comença a baixar pel vessant del torrent de riu Sec posa al

MERCADAL, ORIOL; GONZÁLEZ, VALENTÍ; NUET BADIA, JOSEP; VALLHONRAT, FRANCESC. 2019. *La vall de Saltèguet (la Cerdanya). El medi físic i l'ocupació humana*. Miconia (Monografies, 1): 1-143.

GONZÁLEZ, VALENTÍ; NUET BADIA, JOSEP; VALLHONRAT, FRANCESC. 2019. *La vall de Saltèguet (la Cerdanya). La flora*. Miconia (Monografies, 2): 1-631.

Astrocoenia lobatorotundata, corall colonial de l'Eocè

descobert calcàries noduloses amb fòssils de coralls colonials, petxines, ostres i cargols marins que testimonien unes condicions ambientals al temps de sedimentació comparables a les dels actuals esculls de corall tropicals. D'entre els fòssils identifiquem *Astrocoenia lobatorotundata*, un corall que es reconeix pels 8 septes radials de cadascun dels petits pòlips. Però malgrat l'interès dels fòssils, l'atenció de bona part dels assistents es distreu cap als fredolics; després de molta espera aquesta tardor, per es pot collir algun bolet per apaivagar el desfici boletaire!

El Moianès és un territori pròdig en pous o poues de glaç, com s'anomenen localment, potser per remarcar la seva grandària. La indústria del gel natural tingué entre els segles XVI i XIX, coincidint amb l'anomenada petita edat de gel, una gran importància al Moianès i ocupà molta gent. En el curt itinerari de la sortida que inclou motius altres que les poues de glaç, per ordre d'aparició trobem la poua de La Fàbrega, les 4 de la Ginebreda, la del Vapor i les 2 de la Vinyota; en total 8 poues de glaç! A la Ginebreda, en terme de Castellterçol, vam entrar a la poua número 3, molt ben preparada per a la visita, conduïts per la Teresa, guia del Consorci del Moianès. Vam quedar embadalits per la magnitud i quietud de la poua, mentre revivíem els treballs per omplir de blocs de gel tot aquell espai amb els mitjans de l'època, el seu transport de nit a l'om de mules cap a Barcelona i els seus usos per rebaixar la febre, per fer sorbets per a les classes benestants, per conservar aliments i per moltes aplicacions més. Durant segles, el gel del Moianès va gaudir d'un especial renom per la seva qualitat. Enlloc més de la Mediterrània hi ha tal concentració de pous o poues de glaç com al Moianès! A la fi del segle XIX, en temps de revolució industrial, més que la invenció de màquines per fabricar gel artificial, fou la manca de garanties sanitàries del gel natural procedent d'aigües progressivament més sospitoses de contaminació el què va acabar amb l'activitat dels pous de gel arreu del país.

La concentració de pous de glaç al Moianès expressa amb rotunditat l'escalfament del clima les darreres dècades. És impossible ser precís, però si la comparació de les temperatures actuals es pogués fer amb les de dos o tres segles enrere en comptes de les d'inicis del segle XX des de quan hi ha registres fiables o amb les mitjanes des de llavors, ens adonaríem que la magnitud de l'escalfament, almenys a Catalunya, és

significativament més gran que els valors que s'informen. Amb el clima actual, pocs hiverns serien prou freds per omplir de glaç les grans poues.

Remuntant el torrent de Fontscalents s'arriba a un altre lloc d'interès patrimonial lligat també a l'explotació dels recursos naturals: el rentador i assecador de llana del Roquer. L'edifici consisteix en una gran volta de pedra adossada a la paret natural; a l'interior hi ha un sistema de piques de rentat al qual arriba l'aigua que un canal manlleua de la riera, com un gran safareig públic, mentre que al damunt la terrassa tenia la funció d'assecador.

Torrent de Fontscalents

Pel mateix torrent de Fontscalents, un quilòmetre amunt i en terme de Castellcir, hi ha el mas d'Esplugues, una casa troglodítica arrecerada sota una llarga balma a la riba dreta del torrent que fins fa poc era habitada amb normalitat, i un magnífic pont romànic d'un sol arc sobre la riera.

La riba dreta del torrent de Fontscalents és procliu a la formació de balmes. En una d'elles, molt poc abans d'arribar a la del mas d'Esplugues, s'observa una veta de lignit comparable als lignits de Castellcir que foren explotats en dues mines prop de Santa Coloma de Sasserra. En una altra llarga balma situada més enllà de la del mas d'Esplugues brolla la petita font de Fontscalents, que no rajava. El torrent de Fontscalents pren el nom d'aquesta font, insignificant si no fos perquè brolla al mig d'una balma espectacular, l'aigua de la qual, segons la bibliografia, és 2° C més calenta que la de les fonts de l'entorn. En realitat, el torrent de Fontscalents és d'aigua freda i neta, ben adequada a l'ús extensiu que se'n va fer per obtenir gel natural.

A l'entorn del torrent de Fontscalents, la papallona del boix ja ha devastat els boixos, tot i que no amb la tanta intensitat com a la vall del riu Ges.

De tornada, a la tarda, encara vam passar per la font de la Vinyota, a la riba esquerra del torrent, aquesta sí amb un bon raig d'aigua i en un entorn de font tradicional amb un espai frescal ombrejat per plàtans on anar en colla a berenar a l'estiu.

L'excursió es va acabar amb una degustació de torrons i moscatell per celebrar les festes i refermar els bons propòsits naturalistes per l'Any Nou.

La investigació al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici. XI Jornades sobre Recerca al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici. Boí, octubre de 2018. 248 p.

Grup CHN-Bages a les poues de la Ginebreda

D'una banda, el recorregut va mostrar el Moianès més característic: l'altiplà de camps i rouredes que ja vam trobar del color bru d'hivern. De l'altra va mostrar el treball del Consorci del Moianès per recuperar i explicar el patrimoni existent, materialitzat en la visita a la poua de la Ginebreda. Els plans i l'empenta de la gent del Moianès en favor del patrimoni segueixen: des de fa poc es pot accedir en visita guiada al mas d'Esplugues; s'acaba de condicionar per la visita pública la mina que l'any 1737, després d'intents poc reeixits, va aconseguir dessecar l'estany

de Sant Maria de L'Estany; s'ha posat en marxa una exposició itinerant sobre l'activitat del gel natural i, en una construcció propera a les poues de la Ginebreda, es prepara un centre d'interpretació que l'acollirà de manera permanent. Tot plegat s'afegeix a les coves del Toll, al Museu d'Arqueologia i Paleontologia de Moià i a molts més motius d'interès del Moianès. Si la declaració d'una nova comarca ha de servir per protegir-ne els valors naturals i patrimonials, benvinguda sigui! ■

Delegació de la Garrotxa

Sortida de reconeixement de bolets de la Garrotxa

El dia 2 de novembre de 2019 es va fer la sortida d'identificació de fongs a la ribera del Llierca, a Oix, a càrrec dels membres de l'Associació Micològica Joaquim Codina, amb 18 participants. Abans de començar l'activitat, per part dels mateixos membres es va fer una introducció a les **Claus d'intoxicacions per bolets**. Es van explicar alguns dels bolets, que produeixen tipus de síndromes de diversa magnitud, des d'aquells síndromes d'incubació curta (de 30 min a 5 h), que solen correspondre al 67 % dels casos i que solen ser més lleus, fins aquells síndromes d'incubació llarga (de 6 h a 21 dies), que solen correspondre al 33 % dels casos i que solen ser més greus, parlant també de les malalties causades pels bolets.

Es varen poder observar 72 espècies de bolets, com per exemple *Amanita citrina*, *Hymenoscyphus spodiaceum*, *Crepidotus crocophyllus*, *Paenolina foenisecii*, etc., trobats en el recorregut pels marges y pel bosc de la ribera entre *Pinus sylvestris*, *Alnus aglutinosa*, *Corylus avellana*, *Quercus* sp, *Populus* sp, *Salix* sp, etc. ■

Claus d'intoxicacions per bolets. ÀNGEL TORRENT IGLESIAS. Associació Micològica Joaquim Codina, v.13.2 - 2019.

Delegació d'Osona - GNO

Cicle Descobreix els sistemes naturals d'Osona

El passat dissabte dia 9 de novembre, trenta persones van participar a l'última sortida naturalista del cicle Descobreix els sistemes naturals d'Osona, centrada en els bolets que podem trobar als boscos que ens envolten. En primer lloc, es va fer una introducció sobre el món dels fongs i la seva importància en el bon funcionament dels ecosistemes, així com la bibliografia existent per millorar-ne el coneixement. Posteriorment, els participants es van dividir en dos grups amb l'objectiu de prospectar el major nombre d'hàbitats diferents i d'identificar els gèneres i les espècies de bolets que s'anaven trobant.

La sortida estava organitzada pel Grup de Naturalistes d'Osona (GNO-ICHN), el Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis (CERM-UVic UCC) i el Museu del Ter (Ajuntament de Manlleu), i va transcórrer pels voltants de Taradell. Després de més

d'una hora de recerca dirigida per la Carme Casas i en Jordi Baucells, es van poder identificar prop d'una cinquantena d'espècies, un nombre sorprenent tenint en compte la poca productivitat que ha caracteritzat la campanya de tardor enguany. Per últim, es van dividir els bolets en 5 grups en funció de la seva comestibilitat i es van mencionar les claus per identificar-los.

Llora (*Russula*) i Moixerno de tardor (*Clitocybe nebularis*).

Pimpinella morada (*Lepista nuda*).

(Continua)

Paloma blanca (*Macrolepiota excoriata*).

Tot seguit es detallen algunes de les espècies que es van trobar:

Excel·lents comestibles: pinetell (*Lactarius deliciosus*), camagroc (*Craterellus lutescens*), trompeta de la mort (*Craterellus cornucopioides*) llen-gua de bou (*Hydnum* sp.), pimpinella mora-da (*Lepista nuda*).

Comestibles: llene-ga blanca (*Hygrophorus eburneus*), carlet (*Hygrophorus russula*), moixernó de tardor (*Clitocybe nebularis*), cama-sec de bosc (*Lepista inversa*), pebràs (*Russula delica*), cualbra vinosa (*Russula xerampelina*), mo-lleric (*Suillus granulatus*), pinetell de calceta

Camagroc (*Craterellus lutescens*)

(*Suillus luteus*), cama de perdiu (*Chroogomphus rutilus*), pet de llop (*Lycoperdon perlatum*).

Sense interès culinari: bolet de tinta (*Coprinus comatus* i *C. atramentaria*), paloma blanca (*Macrolepiota excoriata*), reig bord groc (*Amanita citrina*), lleterola (*Lactarius decipiens*), fetjó (*Rhizopogon* sp.), estrelleta (*Geastrum fimbriatum*).

Tòxics: groguet pudent (*Tricholoma sulphureum*), micena pura (*Mycena pura*), palome-ta pudent (*Lepiota cristata*).

Mortals: farinera borda (*Amanita phalloides*). ■

Delegació de la Serralada Litoral Central

35a Exposició de bolets del Maresme

Amb l'arribada de la tardor arriba la temporada forta dels bolets, tot i que enguany no està sent gaire favorable. El mes de novembre marca la celebració de l'exposició de bolets del Maresme a Mataró, aquest any la 35a edició. L'exposició va estar oberta del 9 al 15 de novembre.

Com ja és tradicional, a les 8 del matí vam quedar per sortir a recol·lectar els bolets per l'exposició. A partir de les 12 del migdia ja van anar arribant els recol·lectors amb els bolets i vam iniciar la classificació de les mostres. Aquest any va venir el Dr. Enric Gràcia per ajudar-nos a classificar els bolets més difícils i així aprendre una mica a identificar les espècies més dubtoses.

Al final del dia l'exposició ja va quedar oberta al públic amb 118 espècies, una xifra inferior a anys anteriors però sense ser la més baixa des que tenim registres. ■

Grup de treball Societat Catalana de Fotògrafs de Natura

Sessió inaugural del curs 2019-2020. Com fotografiem orquídies

El passat 27 de novembre es van inaugurar les activitats del nou curs acadèmic, acte previst per al mes anterior, però la situació social va aconsellar el seu ajornament. La sessió, titulada «Tècniques de la fotografia d'orquídies silvestres i els seus processos», es va fer en col·laboració amb el Grup Orquidològic de Catalunya (GOC) i consistí en l'exposició de diferents procediments per part de tres integrants del GOC.

Lluís Salvador és afeccionat i autodidacta des dels anys 70 a partir de la fotografia analògica i en blanc i negre, ha guanyat concursos de fotografia nacionals i internacionals. Representant del GOC a la Institució Catalana d'Història Natural, va ser fundador de l'AOC i ha creat i

fa el manteniment del web www.ophrys.cat, una de les millors pàgines d'orquídies.

Joaquim Reberté s'inicià en la fotografia

Foto: Montse Guillamón (d'esquerra a dreta: Albert Masó, Jordi Prat, Lluís Salvador i Joaquim Reberté)

Revista *Muntanya*, número 931, any 143. Centre excursionista de Catalunya, desembre de 2019. 82 p.

l'any 1967, autodidacta i experimentador, ha desenvolupat la majoria d'especialitats de la fotografia i, especialment, audiovisuals. Ha guanyat concursos nacionals i internacionals, ha realitzat nombroses d'exposicions i tallers de fotografia i ha col·laborat en publicacions de natura i divulgació. Soci fundador de l'AOC, n'ha sigut president i secretari col·laborant directament en la integració a la ICHN com a GOC.

Jordi Prat, llicenciat en Ciències Biològiques, és professor de Ciències i Tecnologia a l'ESO. S'ha interessat en la fotografia d'aus, gasteròpodes, plàncton (microscopi) i orquídes (macro). Col·laborador de Flora Catalana, ha impartint tallers de macrofotografia de camp i d'estudi, així com d'apilament d'imatges (*stacking*). President del GOC en l'actualitat, es dedica a la macrofotografia de flors, pol·linis i fotografia de llavors amb microscopi.

Durant la sessió, els ponents van explicar i il·lustrar amb exemples nombroses tècni-

ques, procediments i trucs per fotografiar orquídes: làmines difusores de la llum i protectores del vent, braços articulats per pinçar l'orquídea i que no es mogui però sense fer-li mal, paraigües translúcids, lents d'aproximació, apilament per aconseguir gran profunditat de camp amb alta qualitat... i fins i tot fotografia infraroja, ultraviolada, gravacions de vídeo i algunes en alta velocitat. Van portar diversos estris a la sessió i els mostraren al públic. ■

Societats adherides

Cicle de Conferències Mineralògiques de Tardor 2019

El divendres 15 de novembre va tenir lloc la inauguració del Cicle de Conferències Mineralògiques de Tardor 2019. El títol de la primera conferència va ser «Fonaments bàsics de la difracció de raigs X i l'espectroscòpia Raman per a l'estudi de minerals» i va ser impartida per Jordi Ibáñez de l'ICTJA-CSIC. En aquesta conferència es van explicar de manera didàctica els fonaments físics d'aquestes dues tècniques d'anàlisi i com s'arriba en la pràctica a la determinació de les mostres de minerals.

El 29 de novembre va tenir lloc la conferència «Del Marroc a les Açores rere dels minerals» que va anar a càrrec de Joan Rosell, soci del GMC i de la ICHN. En la presentació dedicada al Marroc es van poder conèixer les regions mineres de Míbladen, Aouli, Er Rachidia o Bou Azzer, les explotacions que hi tenen lloc, els miners que hi

treballen i els minerals que s'hi troben. La segona part es va centrar en l'illa volcànica de São Miguel i les sienites d'Àgua de Pau.

La visita a l'Institut de Ciències de la Terra Jaume Almera del CSIC va ser un completament excepcional a la sessió inicial d'aquest cicle. Es van visitar, de la mà dels principals experts, els laboratoris i instal·lacions de paleomagnetisme, espectrometria de masses per plasma d'acoblament inductiu (ICP-MS), geocronologia U-Th i difracció i fluorescència de raigs X.

La darrera sessió del cicle va tenir lloc el 13 de desembre, portava per títol «Digue'm amb qui vas i et diré qui ets: interpretació de dipòsits a partir de l'associació mineral» i va anar a càrrec de Marc Campeny, del Museu de Ciències Naturals de Barcelona. La conferència es va iniciar amb un recordatori d'alguns conceptes bàsics, com què és un mineral, les diferències entre dipòsit mineral i jaciment mineral (dipòsit: susceptible de ser explotat), com aquesta possibilitat d'explotació pot variar depenent de les circumstàncies (preu del mineral al mercat, avenços tècnics, etc.) i com s'ha ampliat la quantitat

Mineralogistes de Catalunya. Grup Mineralògic Català, novembre 2019-2. Novembre de 2019. 96 p.

Dades del medi ambient a Catalunya 2019.

de minerals objecte d'exploració des dels clàssics dels segles XIX i XX.

En aquesta sessió també es va explicar perquè es trobem dipòsits d'uns minerals o d'uns altres als diferents llocs del globus terraqüi i com la interacció entre l'escorça i el mantell terrestre fa que, de manera general, els minerals tinguin un origen magmàtic o hidrotermal, que es complementen amb els minerals d'origen supergènic. La sessió va acabar parlant de la gènesi d'alguns jaciments importants que s'exploten per obtenir minerals de col·lecció, com el de crocoïta a Dundas, a Tasmània, i el de Bou Azzer al Marroc, amb els seus famosos minerals de coure, níquel, cobalt i vanadi; també es van repassar alguns dels jaciments clàssics de Catalunya, com els del Priorat, Rocabruna (Ripollès), mina Victoria, Pontons, o les pegmatites del cap de Creus, riques en ETR (elements de terres rares).

Des del Grup Mineralògic Català, volem agrair a la ICHN i a l'IEC tot el seu suport en l'organització del cicle i, especialment, a tots els conferencians per la seva altruista col·laboració en el cicle i, especialment, a l'ICT Jaume Almera-CSIC, per obrir-nos les seves portes per a ensenyar-nos els seus secrets. ■

Ateneu de Natura

Dijous 23 de gener de 2020 es presentarà el número 9 de la revista *Nemus* a Castelló de la Plana.

Durant el mes de febrer tindrà lloc el cicle de conferències «La natura al teu abast», al saló d'actes del Museu de Belles Arts de Castelló de la Plana:

Dijous 6 de febrer de 2020, conferència *Comunicar les ciències naturals en l'entorn digital*, a càrrec de Maria Josep Picó Garcés.

Dijous 13 de febrer de 2020, conferència *Evolució de les aus urbanes a Castelló de la Plana*, a càrrec de Joan Castany i Àlvaro.

Dijous 20 de febrer de 2020, conferència *El passeriforme más amenazado de Europa visita los marjales valencianos*, a càrrec de David Miguélez Carbajo.

Dijous 27 de febrer de 2020, conferència *Ensalades campestres valencianes*, a càrrec de Roberto Roselló Gimeno. ■

Projectes

Catàleg de la biodiversitat de Catalunya

La ICHN s'ha proposat posar al dia el catàleg de la biodiversitat de Catalunya i treballant amb els especialistes dels diferents grups d'organismes ha elaborat els primers llistats d'espècies i també ha recollit informació sobre el seu grau d'endemisme, amenaça i protecció. La informació s'anirà elaborant al llarg dels propers anys i es publicarà al web de la ICHN.

Des d'aquestes pàgines volem agrair públicament la tasca dels investigadors i investigadores que fan possible que aquest projecte avanci. Aquesta iniciativa en-

tronca amb la participació de la ICHN en el *Catalan Biogenome Project*, que es proposa elaborar el catàleg del genoma dels organismes eucariotes dels Països Catalans.

Els llistats elaborats el 2019 i publicats al web del *Catàleg de la biodiversitat de Catalunya* són els següents: líquens, 1.768 tàxons; briòfits, 830 tàxons; mol·luscs

continentals, 346 tàxons; odonats, 70 tàxons; heteròpters, 1.079 tàxons; vertebrats (incloses les espècies al·lòctones, establertes o no), 883 tàxons. ■

Scientists call for action for the EU Common Agricultural Policy to address sustainability challenges.

Premis

Premi Torras-Foulon 2020 per a una investigació naturalista sobre els sistemes naturals dels Països Catalans

Enguany, la ICHN convoca un premi destinat a promoure la investigació naturalista, principalment d'investigadors que duen a terme la seva activitat al marge dels centres de recerca o universitats, i relacionada amb qualsevol disciplina que s'emmarqui en la història natural del Paísos Catalans.

Per optar al premi s'ha de presentar una memòria (4 pàgines màxim) amb una descripció del treball de recerca que es planteja, una justificació de la idoneïtat de l'estudi i de l'investigador o de l'equip que el presenta, una breu descripció de la metodologia a seguir, un cronograma indicatiu de l'execució, i un pressupost orientatiu.

Els treballs es poden centrar en qualsevol disciplina relacionada amb la història natural dels Països Catalans, i es valoraran especialment els treballs de recerca que es refereixin a grups biològics, àrees de coneixement o territoris geogràfics poc estudiats.

La proposta que es presenti ha de correspondre a un treball encara no realitzat o que, si ja s'ha iniciat, encara no se n'hagi publicat ni difós cap dada o resultat i en tot cas caldrà

que finalitzi dins el termini indicat a les bases de la convocatòria.

Els treballs que optin al premi seran avaluats per una ponència formada per la Presidència de la ICHN i quatre experts pertanyents a diversos àmbits de la història natural, seleccionats pel Consell Directiu de la ICHN.

Per lliurar les propostes, cal enviar un correu electrònic a la Secretaria de la ICHN (ichn@iec.cat) indicant a l'assumpte: Premi Torras-Foulon 2020.

El premi pot quedar desert o no ésser adjudicat. No s'atorgaran *ex aequo* ni accèssits.

El premi té una dotació de 4.000 euros i s'haurà de realitzar en un període màxim de dos anys.

Els resultats es publicaran al *Butlletí de la Institució* i les dades obtingudes seran d'accés públic.

Les propostes s'han de presentar abans del 28 de febrer de 2020.

Consulteu-ho, també, al [web de la ICHN](#). ■

Manual dels hàbitats: Volum IIa, 1. Ambients litorals i salins. Hàbitats terrestres (edició revisada 2018).

Representants en organismes i institucions

Consell de Protecció de la Natura

El 21 de novembre de 2019 va tenir lloc la reunió plenària del Consell de Protecció de la Natura. En aquesta reunió es va fer un repàs als informes aprovats durant l'any, tot centrant-se en els darrers, els relacionats amb el Pla de Protecció de l'Alta Garrotxa, el Pla Director Urbanístic de les activitats de càmping i el Pla Especial Pla especial urbanístic del centre d'acollida d'animals de companyia de Barcelona.

En el cas del Pla de Protecció de l'Alta Garrotxa, l'informe del Consell recomana simplificar la documentació d'aquesta mena de plans, tot limitant-la a la que és realment imprescindible. També fa referència al fet que al pla no es recullen prou bé els antecedents ni es valora de manera adequada la gestió duta a terme fins ara. De manera més concreta, es recomana justificar amb dades les decisions que es prenen al pla, com per exemple la delimitació i la zonificació que estableix. També es reclama que es defineixin clarament les prioritats de conservació i que aquestes es facin de manera que es pugui avaluar la seva efectivitat. Es considera que cal simplificar les normes, evitant-ne

la seva «burocratització», ja que a més de la regulació que estableixen, requereixen de tot un seguit d'informes i plans complementaris que en determinats casos pot arribar a ser excessiu. Per la complexitat del model de gestió previst i la multiplicitat d'usos que hi tenen lloc, es considera que caldria comptar amb un òrgan gestor específic. A l'informe del Consell també es considera que s'hauria d'avançar en l'assoliment d'una reivindicació històrica com és la declaració de parc natural pel conjunt de l'Alta Garrotxa, preferentment amb un paratge natural d'interès nacional a la vall de Sant Aniol.

(Continua)

En aquesta reunió plenària també es va aprovar la Moció del Consell de Protecció de la Natura relativa als Paratges Nacionals. La moció proposa que s'elabori i aprovi una normativa específica per definit millor aquesta figura, suggereix completar la relació d'Espais Naturals d'Interès Nacionals existents amb una sèrie de nous espais i considera que la denominació actual de Paratges Naturals d'Interès Nacional podria passar a ser la de Paratges Nacionals. L'interès a mantenir i voler potenciar aquesta figura de

protecció és pel fet que es tracta d'un tipus d'espai natural de categoria o nivell equivalent a un parc nacional i, per tant, d'un alt nivell de protecció, però d'una extensió molt més reduïda. La seva implementació és del tot necessària i el nostre país està ple d'exemples que ho justifiquen.

Tots els informes i mocions del Consell de Protecció de la Natura es poden trobar a la seva [pàgina web](#). ■

Junta Rectora del Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa

El matí del 29 de desembre va tenir lloc, a Can Jordà (Santa Pau), la segona sessió plenària de la Junta Rectora del parc d'enguany, presidida pel director general de Polítiques Ambientals i Medi Natural, Ferran Miralles; en representació de l'IEC hi van assistir Lluís Paluzie, David Serrat i Josep M. Mallarach.

Entre les informacions de Presidència més interessants escau destacar: a) les limitacions derivades del fet que aquest és el tercer any de pressupost prorrogat, cosa que fa que les úniques inversions que es poden fer són amb els ingres-

sos propis (RAE); b) la perspectiva que aquest any 2020 es pugui disposar de recursos del fons vinculat a l'impost sobre les emissions de CO₂ que permetria destinar uns 25 milions, inicialment, i fins a 75 milions més

endavant, a la protecció del patrimoni natural de Catalunya; c) La constitució d'una taula de coordinació entre els departaments per desplegar l'aplicació de l'Estratègia del patrimoni natural i la biodiversitat aprovada l'any passat.

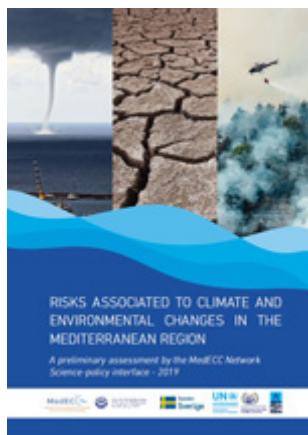
Els dos punts més importants de l'ordre del dia varen ser l'exposició de la memòria d'activitats de 2018 i 2019 i la proposta de pla d'acció pel 2020, que el director del parc, Xavier Puig, va fer simultàniament. Com que els pressupostos segueixen prorrogats, es mantindria el pressupost total de 1,9 milions d'euros. Malgrat aquesta dotació econòmica, per problemes procedimentals veu difícil mantenir oberts al públic els serveis d'atenció de visitants, que el parc té subcontractats. Tampoc es preveu cap adquisició patrimonial, malgrat que la majoria de les vint-i-set reserves naturals segueixen essent de propietat privada i això impedeix gestionar-les com a tals.

Atès que el director no va exposar ni l'estat de conservació ni les tendències del parc natural (tot i que la memòria de 2018 contenia algunes dades) els tres representants de l'IEC es van tornar a abstenir a l'hora de votar el pressupost i programa d'actuació per al 2020, com han fet cada any, alhora que van tornar a reclamar que es reti comptes de l'estat de conservació del parc natural i les seves reserves naturals, així com de les tendències que experimenten, en relació amb els objectius legalment definits. Preguntat pels efectes de la papallona invasora *Cydia*

perspectalis, el director del parc va dir que havia afectat totes les boxedes de l'espai natural protegit. J. M. Mallarach va denunciar que dins les reserves naturals del volcà Montsacopa i Montolivet s'han construït equips tècnics i serveis públics, i en la primera s'han consolidat

legalment espais d'horta (amb un pla especial *ad hoc*), de manera que va reiterar que s'hauria de replantejar la seva requalificació.

Un altre punt interessant va ser la presentació que va fer el biòleg Xavier Puig, de la consultora Galathus, per encàrrec del Parc Natural, l'EIN de l'Alta Garrotxa i el Consorci de Medi Ambient Comarcal SIGMA, vinculat al Consell Comarcal, d'un projecte per establir una xarxa d'indicadors ambientals per a la comarca de la Garrotxa. Tot i que la metodologia sembla interessant, no va poder respondre, encara, cap pregunta concreta sobre l'estat de conservació del patrimoni natural del parc ni de les seves reserves. Josep Maria Mallarach va proposar fer una prova pilot amb la metodologia a la reserva natural del volcà la Garrinada, que és la que ha acumulat més infraccions (urbanístiques, florístiques, faunístiques, d'ús públic, etc.), per comprovar si es podien detectar amb la metodologia presentada.

Risks associated to climate and environmental changes in the Mediterranean region. A preliminary assessment by the MedECC Network Science-policy interface – 2019.

Els representants de l'IEC van tornar a demanar que es facin públics els acords de les

sessions plenàries de les juntes rectores dels parcs, cosa que reclamen des de fa anys. ■

Consell Consultiu del Consorci del Parc Natural de la Serra de Collserola

El 9 de desembre passat es va celebrar la sessió ordinària del Consell Consultiu del Consorci del Parc Natural de la Serra de Collserola. A aquesta reunió hi va assistir el nou representant de la ICHN, Jorge Mederos.

En la primera intervenció es va presentar la **Taula d'entitats col·laboradores** del Parc Natural de Collserola, constituït en l'actualitat per quaranta entitats. Entre els seus objectius s'hi troben els de preservar, restaurar i potenciar els recursos naturals del parc així com el seu equilibri ecològic.

Després de tractar diferents qüestions relacionades amb la gestió del parc, es va fer especial incidència en la prohibició de la pràctica de l'escalada esportiva i altres tècniques de progressió vertical amb cordes a les Escletxes del Papiol, un espai d'especial interès tant des del punt de vista geològic i paleontològic (**Geozona 338**)

com florístic, i es va anunciar que pròximament es procedirà a retirar tot el material present a les parets d'aquest espai.

En el torn obert d'intervencions un dels temes més polèmics va ser la proposta presentada per la plataforma Collserola Sport Respecte i Ciclisme. La seva proposta per integrar el ciclisme dins de l'espai natural de manera respectuosa xoca amb els informes tècnics resultat dels estudis encarregats des de l'administració del parc (augment considerable de l'àrea erosionada en pistes i camins estrets per l'acció de les bicicletes i l'augment de visites any rere any). La proposta d'aquesta associació es troba també amb l'oposició de diverses associacions veïnals que veuen en la pràctica d'aquest esport un perill per a les famílies i excursionistes que visiten Collserola a peu.

Finalment, es va tractar de la reculada de la salamandra comuna (*Salamandra salamandra*) dins del parc. S'apunta a l'atropellament per vehicles diversos com una de les causes principals d'aquesta reculada. El representant de la Societat Catalana d'Herpetologia va presentar dades sobre aquesta qüestió així com una proposta de punts de cria futurs per ajudar a pal·liar la contínua reculada de l'espècie a Collserola. ■

Recull de legislació

Catalunya

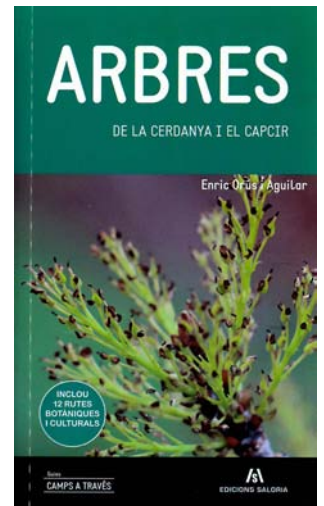
RESOLUCIÓ TES/2728/2019, de 22 d'octubre, per la qual es declara **zona d'especial protecció de la qualitat acústica** (ZEPQA) el Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici i la seva zona perifèrica. DOGC núm. 7992 de 30 d'octubre de 2019.

País Valencià

ORDRE 3/2019, de 26 de setembre, de la Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica, per la qual s'aproven els plans de **control de la carpa al Parc Natural de l'Albufera i al Parc Natural del Fondó**, i el pla de control del cranc roig americà al Parc Natural de l'Albufera. DOGV 8661 de 22 d'octubre de 2019.

Estat

Resolució d'11 d'octubre de 2019, de la Secretaria d'Estat de Medi Ambient, per la qual es publica l'**Acord de la Conferència Sectorial de Medi Ambient** en matèria de patrimoni natural i biodiversitat. BOE núm. 262 de 31 d'octubre de 2019. ■

Arbres de la Cerdanya i el Capcir. ENRIC ORÚS AGUILÓ. Edicions SaLòria, SL, octubre de 2019. 100 p.

Vols rebre el NOTÍCIES més aviat, en color i amb enllaços als documents anunciats?

Contacta amb la Secretaria de la Institució (ichn@iec.cat) i demana la versió en format pdf!

Segueix-nos al **Facebook**.

Amb el suport de

Generalitat de Catalunya
**Departament de Territori
i Sostenibilitat**

fundada el 1899

ICHN
**Institució Catalana
d'Història Natural**

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

Redacció: ICHN
C. del Carme, 47
08001 Barcelona
Tel. 933 248 582
Fax 932 701 180
A/e: ichn@iec.cat

A/I: <http://ichn.iec.cat>

Imprimeix: IMPREMTA BADIA, SL
ISSN: 2339-5672
Maqueta: Albert Beltran
Dipòsit Legal: B.39829-1995

Agenda

Delegació del Bages

Cicle de sortides naturalistes

Dissabte 18 de gener del 2020, *De l'Ametlla de Mar a l'Ampolla* (Baix Ebre).

Dissabte 15 de febrer del 2020, *El Bruc i Castellolí, als peus de Montserrat* (Anoia).

Dissabte 14 de març del 2020, *El Montnegre de Mequinensa* (Baix Cinca)

Cal inscriure-s'hi mitjançant l'adreça electrònica ichnbages@gmail.com o del telèfon 933 248 582.

Grup de treball Felis

25 i 26 de gener de 2020, al centre de visitants del Parc Natural dels Ports a la Terra Alta (Prat de Comte), tindrà lloc la *I Jornades de seguiment del gat fer*.

Inscripció: cal enviar un correu electrònic a ichn@iec.cat, indicant nom i cognoms, que et vols inscriure a la jornada i si ets soci de la ICHN. Preu d'inscripció: 15 € (10 € per als socis de la ICHN).

Premi Torras-Foulon 2020 per a una investigació naturalista sobre els sistemes naturals dels Països Catalans

Consulteu la convocatòria a la pàgina 9 d'aquest NOTÍCIES. Les bases es poden consultar al [web de la ICHN](#). Per lliurar les propostes, cal enviar un correu electrònic a la Secretaria de la ICHN (ichn@iec.cat) indicant a l'assumpte: Premi Torras-Foulon 2020, abans del 28 de febrer de 2020.

Han col·laborat en la redacció d'aquest NOTÍCIES:

Jordi Badia, Jordina Belmonte, Carlos Miguel Carbonell, Josep Germain, Valentí González, Josep Antoni Ignacio, Josep Maria Mallarach, Albert Masó, Jorge Mederos, Xavier Oliver, Montse Porta, Guillem Torner i Marc Vilella.